

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİMİNSANI ÖYKÜLERİ"

William
Henry
Perkin

(1838 - 1907)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

Bundan çok uzun zaman önce, yeryüzünde sultanlıkların, imparatorlukların egemen olduğu bir devirdeyiz. Bir ülkenin kraliçesi, sarayında uzak diyarlardan gelen bir elçiyi kabul ediyor. Elçi kraliçeye kendi sultanından bir armağan getirmiş.

Size sultanımdan en iyi dileklerinin yanı sıra bir de armağan getirdim Kraliçe Hazretleri.

Ah, ne büyük nezaket! Açın bakalım, neymiş bu armağan?

Pakette olduğuna göre bence ya pizzadır bu ya da dürüm döner. Ama hangisi olursa olsun yolda soğumuştur, o kötü işte!

Ha ha ha! Çok komiksin Simit!

Elçi büyük bir özenle paketi açar.

Gözlerime inanamıyorum... Mor bir ipek pelerin. Şu rengin canlılığına bakar mısınız? Hiç solmayacak gibi.

Evet Kraliçe Hazretleri. Yalnızca Akdeniz'in doğusunda yaşayan bir deniz salyangozundan elde edildiği için çok az bulunan bir boyayla en iyi ustalarımız tarafından boyandı. Üstelik diğer boyalar gibi zamanla solmuyor.

Salyangozdan boya elde etmek mi? Doğru mu duydum Peynir?

Evet Simitçiğim, bunda şaşılacak bir şey yok. Eskiden boyalar topraktan, bitkilerden ve bazı hayvanlardan elde ediliyormuş.

Aldığı bu armağan kraliçeyi çok memnun eder. Nezaket gereği o da sultana bir armağan göndermeye karar verir.

Sultanınızın armağanıyla boy ölçüşemez ama siz de ona iyi dileklerimle birlikte bu mücevherleri iletin lütfen.

Mor bir kumaş parçası nasıl mücevherlerden daha değerli olur ki?

Bir şey ne kadar az bulunursa değeri o kadar fazla olur Simitçiğim. Demek ki o dönem bu renkte kumaşlar çok az bulunuyormuş.

Bu kez 1851 yılında, Londra'da bir okuldayız. Ders bitmiş, öğretmen öğrencilerine ertesi gün için hatırlatmalar yapıyor.

Dersimiz sona erdi çocuklar, evlerinize gidebilirsiniz. Yarın kimya çalışacağız, kimya kitaplarınızı getirmeyi unutmayın.

Haklısınız öğretmenim. Kimya en sevdiğim ders.

Gerçi sana bunu hatırlatmama gerek yok William; çünkü kimya kitabını yanından hiç ayırmadığını biliyorum.

Hah! Sonunda biliminsanımıza kavuştuk!

Evet. boyaların kimyası üzerine çalışacak bu William sanırım.

Küçüklüğünden beri kimyaya ilgi duyan William Henry Perkin, ailesinin ve öğretmenlerinin de yönlendirmesiyle kimya dalında eğitim alabileceği bir okula kaydolur. Kısa bir süre sonra okulun laboratuvarından neredeyse hiç çıkmamaya başlar. Bu durum aynı zamanda ünlü bir kimyager olan okul müdürünün dikkatini çeker.

Bir gün müdür William Henry Perkin'e araştırmaya değer bir konudan söz eder.

İşte böyle Bay Perkin... Gelen haberler binlerce askerimizin sıtmaya yakalandığı yönünde. Ancak elimizde hepsine yetecek kadar kinin yokmuş. Bu konuda bir çalışma yapmanızı istiyorum.

Laboratuvarda yapay kinin üretmemizi mi istiyorsunuz yani?

Kinin neydi Peynir?

Amazon'da yetişen bir ağacın kabuğundan elde edilen ve sıtma hastalığının tedavisinde kullanılan bir madde Simitçiğim.

En azından bu konuda elinizden geleni yapacağınızı biliyorum Bay Perkin.

Ama William Abimiz daha 18 yaşında. Bunu yapabilir mi sence Peynir?

O devrin kimya bilgisi ve laboratuvar olanaklarıyla bu pek yapılabilir bir iş gibi gelmedi bana Simitçiğim ama bakalım...

William Henry Perkin, ilerleyen günlerde pek çok deney yapar.

Kömür katranının içine biraz şundan, biraz da bundan katalım...

Uf! Yine olmadı...

Beceremeyeceğim bu işi sanırım.

Tuzu biraz eksik oldu sanki William Abi! Al, çorbada benim de tuzum bulunsun.

Ha ha ha! Güldürme de okuyalım Simitçiğim!

Kinin elde etmek amacıyla yaptığı deneyler sırasında mikroskopta gördüğü bir renk onu çok şaşırtır.

Bu maddeleri birbirine karıştırınca ortaya çıkan şu canlı mor renk günlerdir solmadı.

İlginç!

Yapay yoldan kinin elde edemiyoruz ama belki bu maddeden yararlı bir sonuç çıkarabiliriz.

Yoksa yapay kinin elde etmek için uğraşırken yapay boya mı elde edecek?

Sanırım öyle Simitçiğim.

William Henry Perkin şans eseri de olsa ulaştığı bu sonucu değerlendirmesini bildi. Bilimsel formüller geliştirerek yapay yollardan boya elde etmenin yollarını buldu. Doğal yollardan elde edilen boyalara göre daha canlı renklerde ve kalıcı olan bu boyaları üreten fabrikaların kurulmasıysa uzun sürmedi.

Vay canına! Bugün giydiğimiz rengârenk giysilerimizi sıtma hastalığına ve William Henry Perkin'e mi borçluyuz yani?

Evet Simitçiğim, biliyorsun bilim dünyasında kimi zaman rastlantısal sonuçlar elde edilmesi çok normal.

William Henry Perkin ömrünün sonuna dek kimya alanında çalışmayı sürdürdü ve pek çok başarıya imza attı.

O zaman, hayatımıza "renk kattığı" için...

William Henry Perkin'e teşekkür ediyoruz!